

Základní symbolika

A) Dům

Při interpretaci - dům – okna, dveře, výzdoba, tak i k jeho okolí (cesty, stromy, zahrady, ploty = vyskytuje nebo ne.

- Dům umístěný uprostřed, s otevřenými okny a několika dveřmi vypovídá o dítěti, které je přívětivé, živé a otevřené. Okolí domu zpravidla – nenápadné a harmonické.
- malý dům, dítě nevyužívá celou plochu papíru, okna jsou maličká nebo zcela chybí a okolí je poseto jednotlivými prvky nebo velkými stromy, prozrazuje kresba poruchy afektivity: mezi šestým až osmým rokem nesmělost a připoutanost k matce, starší osmi let pocit méněcennosti a osamění, v pubertě zdrženlivost v projevování citů a senzibilitu.
- Když dům zaplňuje celý papír nebo “přesahuje”, je velmi pravděpodobné, že malý kreslíř touží po projevech lásky nebo po adaptaci.
- Domy ve tvaru zámku představují ideální útočiště,
- dům odpudivého vzhledu obvykle svědčí o tom, že se dítě cítí pod nátlakem rodiny, což pociťuje jako omezování vlastní svobody. Ve všech věkových kategoriích je osamělý, nepřístupný dům, který nemá dveře, je obehnán příliš vysokým plotem nebo k němu nevede cesta, znakem nezdaru a prohry.

Okna bývají obvykle otevřená a děti až do šesti let - u zdi = vyplňování. Dítě si až do tohoto věkového období nedokáže představit prázdný prostor, proto obrázek co nejlíc vyplňuje. U dětí starších šesti let mohou okna umístěná po stranách svědčit o opoždění z hlediska duševního vývoje a vnímání prostoru nebo o závažné citové poruše.

Cesta - vede ke dveřím domu a u narušených dětí může být zaslepena, vybarvena černě a červeně (úzkost nebo agresivita).

Komíny – nečastě dva. Někteří odborníci v tom spatřují přítomnost matky a otce. Děti, jejichž rodiče spolu nežijí, obvykle zobrazují dva domy – otcův a matčin.

Děti vychovávané v dětských domovech mají tendenci pokrýt celou plochu papíru a obklopit dům auty, letadly a padáky. Kromě domečku nakreslí dítě, co ho právě napadne. Celý obrázek je podivný a nesourodý. Vyplývá z toho, že tyto děti obtížně soustředí pozornost na symbol, který pro ně ve skutečnosti nic neznamena, zatímco prvky jako auto, letadlo nebo příroda jsou jim bližší, důvěrněji známé. Cest bývá na těchto obrázcích několik. Lze se domnívat, že dítě volá o pomoc, aby mohlo z domu odejít nebo cesty považovat za symboly úniku. Děti vychovávané v dětských domovech také často zapomínají nakreslit dveře a okna, a pokud je nakreslí, jsou menší a je jich méně než u ostatních dětí. Dávají tím najevo, že mají potíže komunikovat s okolním světem, ukazují to také, že se uzavírají do sebe.

B) Strom a jeho vývoj

Člověk i strom stojí, vyvíjí se a roste. Stejně jako postava, i strom prodělává vývoj podle věku autora kresby.

Vývoj:

- 1) čmáranice
- 2) stejně jako postava nabývají vzhledu hlavonožce
- 3) později se kmen směrem dolů rozšiřuje a na ničem nespočívá.
- 4) strom zakoření – tato nová etapa odpovídá dobrému zařazení dítěte do rodinného a sociálního života.
- 5) Kolem osmého až desátého roku kreslí dítě strom jako kouli – kmen a listy symbolizuje nepřerušovaná zahnutá čára. Jestliže dítě po desátém roce stále kreslí strom-kouli, naznačuje to zpoždění duševního nebo citového vývoje.

Umístění:

Vrchní část listu - oblast intelektuální, duchovní a kontakt s okolím. Je to “já” subjektu, jeho probuzené vědomí, jeho city.

Spodní část - nevědomí, pudy, erotický a sexuální život.

Levá část je introverze, minulost, egoismus a pouto k matce,

pravá strana je extraverze, pokrok, altruismus, pouto k otci.

Struktura stromu

Stabilní části (kořenů, kmene, větví) a dekorativní prvky (listů, plodů, okolí).

Kmen představuje stabilní “já” jedince.

Větve vyjadřují, jak subjekt dokáže uplatnit svou osobnost ve vztahu k okolí.

Dostředivý nebo odstředivý směr větví naznačuje introverzi nebo extraverzi dítěte.

Poškození kmene nebo větví je známkou nějakého traumatu v minulosti. Čím výše na kmene se nalézá, tím kratší doba od něj uplynula. Strom široký dole ukazuje na materiálně založené dítě. Směřuje-li naopak strom hlavně nahoru, dítě bude založené hlavně duchovně a mysticky.

C)Zobrazení zvířat

Zvířata jsou dětem velmi blízká. Je pro dítě reálnou bytostí, která má charakter vlastní zvířatům jeho druhu. Proto dítě někdy raději znázorňuje zvířata než lidi. Zvíře však ve skutečnosti představuje samotné dítě a jeho vztahy k vnějšímu světu. Nejčastěji kreslí nějaké domácí zvíře, což může svědčit o dobrém přizpůsobení dítěte okolí.

Důležité dívat se na otázku hlouběji. Zjevně dobře adaptované dítě může zakrývat citové problémy (zejména agrese) tím, že nakreslí zvíře, které je sice na první pohled obyčejné, ale přesto o něčem vypovídá – pes kouše a štěká, kočka má vytažené dráčky...

Krvežiznivá zvířata – vlci, krokodýli, tygři atd. obvykle vyjadřují obraz otce, kterého se dítě bojí. Jsou-li však tato zvířata umístěna proti postavě, dodávají jí důležitosti. Přítomnost jakéhokoli divokého nebo krvežiznivého zvířete svědčí o úzkostných stavech dítěte.

Ptáci v letu vyjadřují jistý stupeň mysticismu, zatímco ptáci v hnízdě představují domov, nebo naopak “ztracený ráj”. U dítěte kolem deseti let takový obrázek hnízda ukazuje na určitou formu citové nezralosti.

Ryby se zpravidla objevují v kontextu pohody a štěstí. Neříká se snad, “cítit se jako ryba ve vodě?” Stává se však, že dítě zobrazí rybu jako oběť na rybářově udici. Pak nezbyvá než zjistit (podrobnějším vyšetřením), kdo je rybář a kdo oběť.

Fantastické bytosti, v nichž se odráží úzkost dítěte. S neobvyklými zvířaty se můžeme setkávat u duševně nemocných dětí.

Obecně vzato však nesmíme nikdy zapomínat, že obrázky zvířat mívají narativní charakter nebo se inspiřují filmem či knížkou. Záleží na opakování tohoto tématu ve výtvarném projevu.

D) Slunce

Jeho výskyt v dětské kresbě ukazuje na vliv otce = dobré vztahy => nakreslí teplé slunce s věncem paprsků. V opačném případě => vybledlé, nebo schované za horou.

Jestliže dítě neakceptuje otce nebo se ho bojí, nakreslí slunce agresivní barvou (červenou) nebo barvou vyvolávající úzkost (černou).

E) Obloha

Obloha je symbolem tužeb, představuje dokonalost. U dětí bývá někdy spojována se smrtí a vyjadřuje úzkost

Další symboly

1) Loďka

– samota a touha po úniku. Když dítě nakreslí loďku, zeptejte se, kdo v ní sedí, uvidíte, že dostanete odpovědi, které vám mnohé prozradí.

2) Přechod pro chodce a zákaz vjezdu

Přechod pro chodce je motiv, který se v dětských kresbách objevuje pravidelně. Může znamenat povinnost, společenský nebo rodinný nátlak. S přechodem je často spojena značka zákazu vjezdu, která symbolizuje zakázanou cestu a neuspokojené tendence.

Co dítě vynechalo

Vynechávky bývají velmi příznačné. Většinou poukazují na problémy dítěte, vyjadřují často citové nebo sociální problémy.

Například na kresbě domu chybí dveře nebo cesta, znamená to, že je dítě uzavřené do sebe a špatně komunikuje.

V kresbách postav většinou hovoří mnohem jasněji – postavy bez úst svědčí o neschopnosti komunikovat, může se za nimi ale také skrývat něco, o čem se nemluví nebo nesmí mluvit.

Lidská postava

Promítá celé své já – zahrnuje různé prvky: hlavu a tělo, ruce, nohy a různé detaily.

Postava je nahá nebo oblečená, kouří cigaretu, má vousy, nese kufr nebo deštník apod.

Obličej – obrovský, zejména u velmi malých dětí. U starších dětí jsou “velké hlavy” patologickým příznakem. S malými hlavami se často setkáváme u dětí depresivních a u těch, které mají sklon nepřikládat důležitost vlastní osobě a trpí pocitem méněcennosti.

Oblečení

Nahé postavy – do sedmi let zcela normální, ale od deseti let se má objevit postava oblečená. Jestliže dále vytrvale kreslí postavy nahé – asociální, případně patologické chování.

Kolem pátého až šestého roku je dítě schopné postavu obléknout.

Teplé šaty - nutnost chránit se před jistým druhem chladu – chladu citového. Dítě, které kreslí samo sebe ve větším množství teplých šatů, je pravděpodobně depresivní a cítí se nemilované.

Zvyšování a snižování hodnoty postav v “rodině”

Nahé postavy – obvykle odrážejí nedostatečný intelekt, na obrázku rodiny však mohou svědčit o nějakém konfliktu. Oblečení postavy pak naznačuje city, které k nim autor chová. (Např. zdůrazní otcovu hodnotu tím, že mu přidá na sako několik knoflíků.)

Otec – V normálních situacích bývá otcova hodnota zvyšována. Při narušených vztazích – mezi otcem a synem stojí kus nábytku, případně zeď, nebo je mezi dítětem a otcem velká vzdálenost.

Matka – všimnout si místa, které matka na papíře zaujímá = většinou uprostřed papíru. --
---- matka od otce oddělena dítětem = dítě trápí v prvé řadě konflikty mezi rodiči.

Nepřítomnost rodičů je velmi výjimečná – své rodiče nekreslí pouze děti, které se za ně stydí nebo s nimi mají velmi konfliktní vztahy.

Sourozenci – I velmi vyrovnané dítě pocítuje potřebu nakreslit se s rodiči samo, a tak se stává, že bratr nebo sestra na obrázku “vlastní rodiny” chybí. Dítě vždy zdůvodní, proč.

Kresba a afektivita (schopnost jedince reagovat prostřednictvím emocí a citů)

Vyzní-li postava v celkovém kontextu harmonicky - velmi pravděpodobné, že je vyšetřované dítě “normální”, tj. dobře adaptované.

Je-li postava neúměrně velká - dítě svému “já” přikládá přílišný význam, tj. že se přeceňuje a připadá si lepší než ostatní. Přílišná samolibost může být chorobná. Velmi často se s ní setkáváme u paranoiků, pro něž je typické sebepřeceňování, vyhrocená vztahovačnost z pocitu permanentního pronásledování a psychická rigidita. Nadměrně velká postava však může být i kompensací – dítě, které se nakreslí “veliké”, tím zastírá svůj pocit méněcennosti.

Velmi stydlivé a nesmělé dítě nakreslí postavu hodně malou a umístí ji někam do rohu papíru, nejčastěji na jeho dolní okraj, jako by se chtělo “zahrabat do země”.